

УДК 342.721: 681.3.02

МЕЛЬНИК К.С., заступник начальника управління юридичного забезпечення
Державної служби України з питань захисту персональних даних

ЗАХИСТ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ПОСВІДЧУЮТЬ ОСОБУ ЧИ ЇЇ СПЕЦІАЛЬНИЙ СТАТУС, З ЕЛЕКТРОННИМ НОСІЄМ БІОМЕТРИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

***Анотація.** У статті проаналізовані проблемні питання захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації. Запропоновані оптимальні шляхи вирішення зазначених проблемних питань.*

***Ключові слова:** захист персональних даних, документів, що посвідчують особу, електронний носій біометричної інформації, удосконалення нормативно-правового регулювання.*

***Аннотация.** В статье проанализированы проблемные вопросы защиты персональных данных в контексте внедрения в Украине документов, удостоверяющих личность или ее специальный статус, с электронным носителем биометрической информации. Предложены оптимальные пути разрешения обозначенных проблемных вопросов.*

***Ключевые слова:** защита персональных данных, документы, удостоверяющие личность, электронный носитель биометрической информации, усовершенствование нормативно-правового регулирования.*

***Summary.** The problematic issues of personal data protection in the context of the introduction in Ukraine of documents that identify the person or its special status with electronic medium of biometric information are analyzed in the article. Proposed the optimal ways to resolve these problematic issues.*

***Keywords:** personal data protection, the documents that identify the person, the electronic medium of biometric information, improvement of legal regulation.*

Постановка проблеми. Питання запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації є вельми актуальним у контексті євроінтеграційних прагнень України. На саміті “Україна-ЄС”, що відбувся 22 листопада 2010 року у м. Брюссель, Україна отримала від Європейського Союзу План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. План дій є комплексним документом, реалізація якого розділена на дві фази (етапи): законодавча та імплементаційна. Документом у рамках першої (законодавчої) фази, серед іншого, передбачено “схвалення законодавчої бази для випуску машинозчитувальних біометричних закордонних паспортів у повній відповідності до найвищих стандартів ІКАО на основі безпечного управління ідентифікацією (документи про цивільний стан і первинні документи, що посвідчують особу) та, беручи до уваги належний захист персональних даних” [1]. Отже, із зазначеного документа вбачається, що окрім прийняття необхідної законодавчої бази для впровадження машинозчитувальних біометричних закордонних паспортів, є також необхідність створення належних законодавчих умов щодо захисту персональних даних при впровадженні біометричних закордонних паспортів.

Прийняття Верховною Радою України Закону України “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують

особу чи її спеціальний статус” від 20.11.12 р. № 5492-VI, з одного боку, вирішує питання щодо законодавчого врегулювання процесу запровадження паспорта громадянина України для виїзду за кордон з електронним носієм біометричної інформації, проте, з іншого боку, створює суттєві передумови для порушення права людини на недоторканість її приватного життя, оскільки зазначений Закон не має комплексного характеру та значною мірою не враховує вимоги Закону України “Про захист персональних даних”, Конвенції про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних, ратифікованої Законом України від 06.07.10 р. № 2438-VI, та інших законів України при створенні Єдиного державного демографічного реєстру та запровадженні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус. Необхідність комплексного дослідження питання захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації, окреслення проблемних питань та оптимальних шляхів їх вирішення й зумовлюють актуальність даного дослідження.

Наукові пошуки за темою “захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації” знаходяться на початковій стадії. Більшість досліджень за даною тематикою здійснювались в рамках певних наукових та аналітичних статей.

Метою статті є дослідження питань упорядкування суспільних відносин у сфері захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації.

Завдання статті – дослідити світову практику запровадження документів з електронним носієм біометричної інформації; визначити проблемні питання захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації; проаналізувати норми Закону України “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус” на предмет їх відповідності вимогам законодавства у сфері захисту персональних даних та охарактеризувати спектр можливих наслідків недодержання вимог законодавства у сфері захисту персональних даних; надати пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання питання захисту персональних даних у контексті запровадження в Україні документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації.

Виклад основних положень. Посвідчення особи як елемент захисту людини від проявів злочинності використовується з часів Середньовіччя. У стародавні часи існували спеціальні документи (грамоти), які містили інформацію про власника та надавали можливість перетинати застави та проходити через ворота міст і фортець.

Після трагічних подій 11 вересня 2001 року в США світ змушений був переосмислити питання безпеки та управління міграційними процесами. В 2002 році представники 188 держав світу підписали Новоорлеанську угоду, яка визнала біометрію обличчя основною технологією для паспортів та в’їзних віз наступного покоління. Уряд США заявив, що документи, які отримані після 2006 року і використовуються для безвізового в’їзду в країну громадян держав-учасниць програми Visa Waiver, повинні бути біометричними. Після цього не тільки країни Європи, а й увесь світ почав переходити на документи нового покоління. Деякі національні посвідчення особи (наприклад, в Нідерландах, Албанії та Бразилії) повністю сумісні з біометричними проїзними документами [2].

За ініціативою Всесвітньої організації цивільної авіації (далі – ІСАО), починаючи з 2003 року провідні держави світу поступово впроваджують документи, що містять електронні носії біометричної інформації. Крім поліграфічних елементів захисту від підроблення, такі документи мають також електронний захист, оскільки вся інформація, зазначена у документі, дублюється в електронному вигляді і може бути зчитана за допомогою спеціального обладнання. Окрім базової інформації, яка і раніше вносилася до документів, що посвідчують особу, на вбудований електронний носій вноситься також інформація про біометричні дані власника документа, яка дозволяє більш точно ідентифікувати людину та унеможливує використання документа будь-якою іншою особою [3].

Відповідно до стандартів ІСАО обов'язковою інформацією для біометричної ідентифікації особи є зображення обличчя власника документа (форма людського обличчя має суто індивідуальні характеристики і в цифровому форматі записується на чип). Інша біометрична інформація в закордонному паспорті (відбитки пальців, сітківка ока, геометрія руки, цифровий підпис та інше) використовується лише як факультативна. Тобто кожна країна використовує її на власний розсуд [4].

Запровадження закордонних паспортів з електронним носієм біометричної інформації в Європейському Союзі врегульовано рішенням Ради ЄС від 13.12.04 р. № 2252/2004/ЄС про затвердження правил оформлення біометричних паспортів в країнах Євросоюзу та стандарти безпеки цих та інших документів, які використовуються для подорожей. Згідно із зазначеним рішенням Європейським Союзом окрім цифрового зображення обличчя власника документа, вводиться ще один обов'язковий біометричний показник – цифровий підпис власника документа [5]. Рішення є обов'язковим для всіх держав-членів Європейського Союзу. Фактично це означає, що і в Україні для успішного просування переговорного процесу по запровадженню безвізового режиму поїздок наших громадян у країни ЄС необхідним є запровадження закордонного паспорта з двома вищезазначеними біометричними показниками.

Біометричні документи набувають все більшого поширення у світі. Відповідно до інформації ІСАО, більше 90 країн з 193 держав-членів ООН у даний час видають такі документи, при цьому ще більше двадцяти держав готові до впровадження таких документів у найближчі роки. Близько 45 країн з числа тих, які видають біометричні документи, зберігають на документах одночасно і відбитки пальців, і зображення особи, в той же час понад 30 країн використовують лише оцифроване фото власника документа. Решта країн у даний час використовують тільки зображення обличчя, але найближчим часом планують використовувати і дані дактилоскопії. За даними ІСАО, більше 15 країн нині використовують автоматизовані контрольно-пропускні системи для власників електронних паспортів. Для того щоб пройти процедуру паспортного контролю, мандрівник може скористатися електронними воротами, які звіряють його біометричні дані зі збереженою на чипі документа інформацією. Серед країн, які читають (сканують) біометричні паспорти в аеропортах і на кордонах, – США, Великобританія, Сінгапур, Португалія, Нова Зеландія, Японія, Індонезія і Німеччина [6].

Впровадження в Україні закордонного паспорта з електронним носієм біометричної інформації нерозривно пов'язане з євроінтеграційними прагненнями України, зокрема в контексті безвізового діалогу між Україною та ЄС. Верховною Радою України прийнято Закон “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус” від 20.11.12 р. № 5492-VI (далі – Закон № 5492-VI), якій визначає

правові та організаційні засади створення та функціонування Єдиного державного демографічного реєстру та видачі документів, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України чи спеціальний статус особи, а також права та обов'язки осіб, на ім'я яких видані такі документи. Відповідно до статті 1 Закону № 5492-VI суспільні відносини, пов'язані із збиранням, накопиченням, захистом, зберіганням, обліком, використанням і поширенням інформації Єдиного державного демографічного реєстру (далі – Реєстр), оформленням, видачею, обміном, переоформленням, продовженням строку дії, пересиланням, вилученням, поверненням державі, визнанням недійсними та знищенням передбачених цим Законом документів, регулюються Конституцією України, міжнародними договорами України, цим та іншими законами України, а також прийнятими на їх виконання нормативно-правовими актами у сферах, де використовуються відповідні документи [7]. Фактично мова йде про те, що суспільні відносини, пов'язані з обробкою персональних даних в Реєстрі, мають регулюватися з урахуванням вимог законодавства про захист персональних даних.

Відповідно до статті 5 Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (далі – Конвенція), ратифікованої Законом України від 06.07.10 р. № 2438-VI, персональні дані, що піддаються автоматизованій обробці, повинні бути адекватними, *відповідними та ненадмірними стосовно цілей, для яких вони зберігаються*. Зазначені вимоги також містяться і в статті 6 Закону України “Про захист персональних даних” [8 – 9]. Статтею 13 Закону № 2438-VI визначаються види документів, що оформляються із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру. Статтями 21-35 Закону № 2438-VI передбачено вичерпний перелік інформації, що вноситься до зазначених документів. До більшості зазначених видів документів передбачено внесення біометричних даних, зокрема *відцифрованого підпису особи, відцифрованого образу обличчя особи*. Одним із завдань Закону № 2438-VI у пояснювальній записці до нього визначено, що безальтернативною вимогою ЄС, викликаною боротьбою із злочинністю та тероризмом, є запровадження ідентифікаційних проїзних документів з електронним носієм біометричної інформації відповідно до стандартів ІСАО із забезпеченням на належному рівні захисту персональних даних [10]. У зв'язку з цим слід відзначити, що одним з першочергових завдань Національного плану з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, затвердженого Указом Президента України від 22.04.11 р. № 494, є прийняття законодавчих актів щодо запровадження *документів України для виїзду за кордон* з електронним носієм біометричної інформації із забезпеченням на належному рівні захисту персональних даних [11]. Тобто мова йде про запровадження лише одного виду документа з електронним носієм біометричної інформації. Проте Законом № 2438-VI передбачено видачу на бланках, в які імплантовано безконтактний електронний носій інформації для внесення біометричних даних та іншої інформації про особу, документів, які не використовуються для виїзду за кордон (наприклад, паспорт громадянина України, посвідчення водія тощо).

З метою оформлення документів, що створюються із застосуванням засобів Реєстру, фізична особа має надавати великий обсяг надлишкової інформації про себе, що, в свою чергу, не відповідає статті 5 Конвенції та статті 6 Закону України “Про захист персональних даних”. Так, Законом № 2438-VI визначено, що “інформація в Реєстрі зберігається для визначених цим Законом цілей та не використовується у спосіб, несумісний з цими цілями” (частина третя статті 7). Проте у Законі № 2438-VI чітко не визначено мету створення Реєстру, а також не визначено мету обробки персональних даних, як того вимагає стаття 6 Закону України “Про захист персональних даних”.

Також, Законом № 2438-VI передбачено внесення до Реєстру значного обсягу персональних даних фізичних осіб. При цьому, обсяг такої інформації чітко не визначений. Наприклад, згідно з пунктом 13 частини першої статті 7 до Реєстру вноситься інформація з відомчих інформаційних систем. Оскільки цілі використання інформації Законом № 2438-VI чітко не визначені, важко оцінити обґрунтованість внесення до Реєстру обсягу інформації, передбаченої статтею 6 проекту (наприклад, внесення додаткової змінної інформації (пункт 12 частини першої статті 7) про: 1) місце реєстрації; 2) сімейний стан; 3) відмову від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків; 4) видачу приватизаційних паперів; 5) додаткові біометричні дані (частина третя статті 14, частина перша статті 7)).

У положеннях Закону № 2438-VI визначений головний розпорядник реєстру та уповноважений орган (пункти 1 та 2 частини першої статті 2), тоді як у Законі України “Про захист персональних даних” зазначається необхідність визначення у разі створення баз персональних даних володільця та розпорядника персональних даних (статті 2-4) [12].

Слід звернути увагу, що відповідно до частини сьомої статті 14 Закону № 2438-VI до документів осіб, які в установленому законом порядку визнані недієздатними, та осіб, які не досягли *чотирнадцятирічного віку*, відцифрований підпис не вноситься, а осіб з фізичними вадами – вноситься за їх бажанням. Проте, є незрозумілим встановлення саме такої вікової межі для осіб, до документів яких відцифрований підпис не вноситься. Згадане положення частини сьомої статті 14 Закону не узгоджується і з іншими нормами цього Закону, зокрема частиною третьою статті 21 Закону, яка передбачає, що паспорт громадянина України оформляється всім особам, *починаючи від народження та незалежно від віку, на кожні 10 років*. Відповідно до частини третьої статті 22 Закону № 2438-VI паспорт громадянина України для виїзду за кордон оформляється особам, які *не досягли шістнадцятирічного віку, на чотири роки, а особам, які досягли шістнадцятирічного віку, – на 10 років*.

Розміщення “відцифрованого образу обличчя особи” в паспорті громадянина України та паспорті громадянина України для виїзду за кордон (статті 21 – 22 Закону № 2438-VI) має ставитись у залежність від досягнення ними певного віку. Зокрема, вбачається недоцільним розміщення у паспортах цифрових зображень обличчя дітей.

Крім цього, до деяких видів документів не передбачено внесення інформації, яка має там міститись відповідно до вимог інших законів України. Так, наприклад, статтею 29 Закону № 2438-VI не передбачено внесення до посвідчення водія інформації про індивідуальний податковий номер для фізичних осіб-платників податків відповідно до статті 18 Закону України “Про виконавче провадження” з метою її зазначення у разі необхідності у виконавчому документі (постанові у справі про адміністративне правопорушення) [13].

Відповідно до статті 8 Закону № 2438-VI взаємодія між уповноваженими суб’єктами (визначені частиною першою статті 2 Закону) щодо захисту інформації, яка вносяться та зберігається в Реєстрі та відомчих інформаційних системах (далі – ВІС), *забезпечується центральним органом виконавчої влади з питань захисту персональних даних*. Центральний орган виконавчої влади з питань захисту персональних даних відповідно до закону здійснює заходи щодо захисту цілісності баз даних Реєстру, їх технологічного і програмного забезпечення, захисту інформації Реєстру від випадкового чи незаконного знищення, спотворення, втрати, несанкціонованого надання чи доступу.

Разом з цим, згідно зі статтею 6 Закону № 2438-VI функціонування Реєстру забезпечується розпорядником Реєстру через уповноважений орган. Розпорядник

Реєстру через уповноважений орган, серед іншого, виконує: 1) внесення до Реєстру інформації, координацію відповідної роботи; 2) обслуговування та облік уповноважених суб'єктів, організацію контролю за доступом до інформації Реєстру; 3) захист інформації Реєстру від несанкціонованого доступу, у тому числі третіх осіб та незаконної обробки; 4) інформаційну взаємодію з ВІС уповноважених суб'єктів; 5) функції замовника товарів, робіт і послуг з розроблення, виробництва, постачання і технічного супроводження програмно-технічних комплексів, обладнання, витратних матеріалів, інших товарів для забезпечення створення та функціонування Реєстру; 6) інші покладені на нього функції і завдання.

З цього питання слід зазначити наступне. Відповідно до Положення про Державну службу України з питань захисту персональних даних, затвердженого Указом Президента України від 06.04.11 р. № 390 (далі – Положення про ДСЗПД), Державна служба України з питань захисту персональних даних (ДСЗПД України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України. ДСЗПД України входить до системи органів виконавчої влади та забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту персональних даних. Таким чином, питання забезпечення взаємодії між уповноваженими суб'єктами щодо захисту інформації, яка вносяться та зберігається в Реєстрі та ВІС, а також захисту цілісності баз даних Реєстру, їх технологічного і програмного забезпечення, захисту інформації Реєстру від випадкового чи незаконного знищення, спотворення, втрати, несанкціонованого надання чи доступу *виходить за межі повноважень ДСЗПД*, наданих Законом України “Про захист персональних даних” та Положенням про ДСЗПД. Також, слід звернути увагу на те, що Верховною Радою України прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення системи захисту персональних даних” від 14.05.13 р., який набуває чинності 01.01.14 р. Законом, серед іншого, визначається, що *уповноваженим державним органом у сфері захисту персональних даних є Уповноважений Верховної Ради України з прав людини*.

В цілому, невідповідність норм Закону № 2438-VI вимогам законодавства у сфері захисту персональних даних може призвести до порушення права людини на недоторканність її приватного життя в процесі оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус.

Аналізуючи положення Закону № 2438-VI, слід наголосити на необхідності внесення комплексних змін до нього в частині приведення його у відповідність до вимог законодавства у сфері захисту персональних даних, які, серед іншого, спрямовувалися б на:

- усунення колізійних норм, зокрема узгодження положень деяких статей Закону між собою;

- визначення чіткої мети ведення Єдиного державного демографічного реєстру;

- перегляд складу персональних даних, що обробляються із застосуванням засобів Єдиного державного демографічного реєстру, з метою виготовлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, відповідно до вимог статті 5 Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних та статті 6 Закону України “Про захист персональних даних”;

- перегляд доцільності запровадження в Україні *всіх видів документів*, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, з електронним носієм біометричної інформації;

- викладення у новій редакції статті 8 Закону № 2438-VI щодо взаємодії між уповноваженими суб'єктами стосовно захисту інформації, яка вноситься та зберігається в Єдиному державному демографічному реєстрі та відомчих інформаційних системах;
- врахування інших зауважень та пропозицій, окреслених цією статтею.

Висновки.

Практика запровадження документів, що посвідчують особу чи її спеціальний статус, із електронним носієм біометричної інформації є поширеною у багатьох країнах світу, а отже, існує необхідність законодавчого врегулювання зазначеного питання. Проте, в контексті євроінтеграційних прагнень України мова йде лише про запровадження паспорта громадянина України для виїзду за кордон з електронним носієм біометричної інформації. Доцільність запровадження інших видів документів із електронним носієм біометричної інформації повинна ставитись в залежність від багатьох факторів: готовність сприйняття суспільством зазначених змін (виготовлення документів з безконтактним електронним носієм інформації, очевидно, збільшить їх вартість, а отже, впровадження значної кількості документів з такими характеристиками призведе до значних витрат громадян на їх оформлення), наявність в державі достатніх фінансових та людських ресурсів, створення та функціонування належної національної системи біометричної верифікації тощо.

Разом з цим, існує необхідність врахування при запровадженні зазначених документів, як на законодавчому так і на практичному рівнях, вимог законодавства у сфері захисту персональних даних. На сьогодні Закон України “Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус” № 5492-VI потребує суттєвого доопрацювання в контексті забезпечення на належному рівні питання захисту персональних даних.

Використана література

1. План дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України. – Режим доступу : [//www.kmu.gov.ua/document/244813925/План%20д_й%20щодо%20л_берал_зац_%20С%20в_зового%20режиму%20для%20Укра_ни.pdf](http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/План%20д_й%20щодо%20л_берал_зац_%20С%20в_зового%20режиму%20для%20Укра_ни.pdf)
2. Ясько Л. Біометричний паспорт як вимога євроінтеграції / Європейський Центр інформаційної підтримки Верховної Ради України. – Режим доступу : [//www.euinfocentre.rada.gov.ua/euinfocentre/control/uk/publish/article;jsessionid=74172DB70838D9A4FFC92C92858DF714?art_id=47161&cat_id=45657](http://www.euinfocentre.rada.gov.ua/euinfocentre/control/uk/publish/article;jsessionid=74172DB70838D9A4FFC92C92858DF714?art_id=47161&cat_id=45657)
3. Янушевич Я. Біометричні документи, як засіб захисту суспільства // “Міграція”. – Режим доступу : [//www.migraciya.com.ua/news/migraciinepravo/ua-biometric-documents-as-a-means-of-protecting-society](http://www.migraciya.com.ua/news/migraciinepravo/ua-biometric-documents-as-a-means-of-protecting-society)
4. Международная организация гражданской авиации “Машиносчитываемые проездные документы”. – Ч. 1 “Машиносчитываемые паспорта”. ICAO Document 9303. – Режим доступу : [//www.icao.int/Security/mrtd/Downloads/Doc%209303/Doc%209303%20Russian/Doc%209303%20art%201%20Vol%201.pdf](http://www.icao.int/Security/mrtd/Downloads/Doc%209303/Doc%209303%20Russian/Doc%209303%20art%201%20Vol%201.pdf)
5. Council Regulation (EC) No 2252/2004 of 13 December 2004 on standards for security features and biometrics in passports and travel documents issued by Member States. – Режим доступу : [//www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R2252:EN:HTML](http://www.eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004R2252:EN:HTML)
6. Що таке біометричні документи і для чого вони потрібні? – (Управління Державної міграційної служби України в Полтавській області). – Режим доступу : [//www.adm-pl.gov.ua/old/horol/12262.htm](http://www.adm-pl.gov.ua/old/horol/12262.htm)
7. Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус : Закон України від 20.11.12 р. № 5492-VI. – Режим доступу : [//www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5492-17](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5492-17)

8. Конвенція Ради Європи про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.81 р. – Режим доступу : [//www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_326](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_326)

9. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.10 р. № 2297-VI. – Режим доступу : [//www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17](http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2297-17)

10. Про Єдиний державний демографічний реєстр : Пояснювальна записка до проекту Закону України. – Режим доступу : [//www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=43462](http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=43462)

11. Про затвердження Національного плану з виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України : Указ Президента України від 22.04.11 р. № 494. – Режим доступу : [//www.president.gov.ua/documents/13479.html](http://www.president.gov.ua/documents/13479.html)

12. Висновок Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України “Про Єдиний державний демографічний реєстр”. – Режим доступу : [//www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=43462](http://www.w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=43462)

13. Про виконавче провадження : Закон України від 21.04.99 р. № 606-XIV. – Режим доступу : [//www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/606-14](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/606-14)

~~~~~ * * * ~~~~~